

12.4

MASIA I ORGANITZACIÓ SOCIAL

FERRAN ESTRADA I BONELL I SANTI PONCE I VIVET

1. Cal abordar l'estudi del mas com una institució social amb múltiples dimensions: l'arquitectònica, la familiar i demogràfica, l'econòmica, la social, la jurídica i la simbòlica. Només una visió global ens permet un coneixement aprofundit del seu passat i present i plantejar el seu futur.
2. Cal estudiar i tenir en compte les diferències, fugir de visions homogeneïtzadores tant de les masies com de les persones. Aquestes diferències desemboquen en conflictes que, de vegades, són poc visibles en els estudis o en els discursos sobre la masia.
 - Dins del mas: les diferències de gènere, d'edat, en la posició respecte a l'herència: el destí dels cabalers, molt diferent segons la classe social.
 - Entre masos: la diferència entre propietaris i masovers o arrendataris i, dins de cadascun, segons les dimensions del mas: des de propietaris absentistes, fins als petits pagesos que no tenen prou patrimoni per viure i que han de llogar-se a temporades per les grans cases, tot passant per els pagesos que poden viure amb el que tenen i no necessiten llogar.

En aquest sentit, l'estabilitat del sistema dels masos al llarg dels segles i de les famílies a través de les generacions són només una part del sistema. Perquè es pugui donar aquesta estabilitat, que es dóna sobretot a les grans cases de pagès, cal que una part significativa de la població no tingui estabilitat: els cabalers, que són expulsats a cada generació del mas, els masovers, que en la majoria de casos van circulant per diverses masies al llarg de la seva vida, els mossos i les minyones, els jornalers agrícoles i els treballadors del bosc...

3. Considerar el mas des de la perspectiva de l'organització social ens ajuda a evitar una imatge d'aïllament que la mateixa estructura de les explotacions contribueix a reforçar, i ens mostra les relacions més enllà del mas.
 - No podem entendre el mas com una unitat

aïllada: està integrada dins el veïnat, la parròquia, el municipi... Les relacions dels habitants dels masos amb els altres masos, amb la gent dels pobles són bàsiques per a la vida del mas. D'altra banda, a més a més dels masos, el sistema agrari també compta amb pagesos de poble.

- L'autoconsum, l'autosuficiència, és més un ideal que no pas una realitat, especialment des de l'època moderna. La producció està encarada al mercat.
4. Des de finals del segle XIX, s'ha produït una idealització del món dels masos, per part de la població urbana.
 - Durant la renaixença i el noucentisme, el pairalisme va esdevenir un model de valors i tradicions que reunia les essències del poble català, enfront de la societat urbana i industrial convulsa de finals del XIX i principis del XX.
 - En el present, quan la major part de la població no ha sentit parlar de l'hereu i de la família troncal, el món rural i la vida als masos es naturalitza. Es construeix una imatge simplista de la realitat no a partir dels elements del mateix sistema, sinó a partir d'allò que espera trobar-hi el consumidor urbà, definida per tot allò que és contrari al món de les ciutats (naturalesa, tranquil·litat, productes de qualitat, estabilitat familiar).
 - Des de la perspectiva del patrimoni. Es destaca la necessitat de conservar les masies però també el patrimoni documental i també l'immaterial que hi va lligat (els coneixements, les feines, la gestualitat). Es reclama que la conservació, que pot passar per nous usos lligats al sector terciari, es faci de manera rigorosa, que no sigui una caricatura i que permeti conèixer a la gent com era realment la vida en els masos. Al mateix temps, però, cal tenir en compte que les masies no es poden convertir en construccions intocables: són realitats vives on hi viuen persones que han de poder viure al mas i del mas d'una manera digna.

5. Finalment, caldria plantejar estudis que abordin noves problemàtiques entorn a aquesta dimensió social dels masos:

- La transmissió i la continuïtat dels masos.
- L'adaptació de les masies a les noves realitats familiars.
- L'accés a les masies i a la terra: els contractes d'arrendament o masoveria i els nous usos dels masos.
- La diversificació econòmica i l'organització econòmica del mas com a unitat d'explo-tació.
- La idealització del món dels masos i de les masies, i la seva conversió en un producte de consum per al públic urbà.